

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset“

(COM(2022) 732 – 2022/0426 (COD))

ja

„Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Aruanne inimkaubandusevastases võitluses tehtud edusammude kohta (neljas aruanne)““

(COM(2022) 736 final)

(2023/C 228/15)

Raportöör: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Kaasraportöör: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 8.2.2023
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	3.4.2023
Vastuvõtmine täiskogus	27.4.2023
Täiskogu istungjärk nr	578
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	125/1/1

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Inimkaubandus on kohutav kuritegu ja inimeste põhiõiguste ränk rikkumine. Euroopa Liidu 2020. aasta julgeolekustrateegias osutatakse organiseeritud kuritegevuse rollile inimkaubanduses ja sellega seotud inimkaotustele.

1.2. 2011. aastal võeti vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/36/EL,⁽¹⁾ milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset. 2021. aastal võttis Euroopa Komisjon vastu inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025 ja märkis, et direktiivi rakendamist tuleks hinnata, et parandada selle elluviimist.

1.3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab tervitavaks neljandat eduaruannet, milles tuuakse esile selle nähtuse areng, ning ettepanekut inimkaubandusevastase direktiivi muutmiseks. Inimkaubandusevastase direktiivi eesmärk on inimkaubandust tõkestada ja selle vastu võidelda ning ohvrid kaitsta. Selleks on see üles ehitatud kolme tegevusvaldkonna ümber: i) inimkaubanduse kriminaliseerimine, uurimine ja selle eest vastutusele võtmine, sealhulgas süütegude, karistuste ja sanktsioonide kindlaksmääramine; ii) inimkaubanduse ohvrite abistamine, toetamine ja kaitse; iii) inimkaubanduse tõkestamine.

1.4. Komitee väljendab heameelt ärakasutamise eri vormide määratluse laiendamise üle. Komitee nõustub, et neid süütegusid tuleks käsitada mittetäieliku loeteluna, kuna kahjuks ilmnevad iga päev ärakasutamise uued aspektid. Komitee on seisukohal, et liikmesriigid peaksid inimkaubanduse küsimust just selliselt mõistma, andes tervikliku ülevaate ärakasutamisega seotud aspektidest.

1.5. Komitee leiab, et soolist aspekti tuleks direktiivi sisus ja rakendamises tugevdada, kuna valdav enamik ohvritest on naised ja tüdrukud. Samuti tuleks tähelepanu pöörata haavatavatele olukordadele, mis võivad soodustada värbamist ja ärakasutamist nii kuritegelike võrgustike kui ka teiste poolt. Lisaks tuleb rohkem tähelepanu pöörata teistele haavatavatele rühmadele, sealhulgas pagulastele, varjupaigataotlejatele ja isikutele, kes on dokumentideta või kellel on ebakindel elanikustaatus.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK (ELT L 101, 15.4.2011, lk 1).

1.6. Komitee väljendab heameelt sõnaselge viite üle inimkaubandusega seotud süütegude internetimõõtmel. Uute tehnoloogiate kasutamine on soodustanud inimkaubandusega seotud süütegusid, võimaldades ja hõlbustades suuremat juurdepääsu ohvritele ja nende ärakasutamist ning raskendades nendest süütegudest saadud tulu jälgimist.

1.7. Komitee toetab komisjoni parema sanktsioonide süsteemi väljatöötamisel. Kuna hindamine näitas, et enamik liikmesriike ei olnud vabatahtlikke karistusmeetmeid täielikult välja töötanud, tugevdab uus kohustuslik süsteem, milles eristatakse tavalisi ja raskendavatel asjaoludel toime pandud süütegusid, võitlust inimkaubandusega seotud süütegude vastu.

1.8. Komitee väljendab heameelt ka selle üle, et juriidilisi isikuid saab karistada sanktsioonidega, näiteks riiklike hüvitiste või abi saamisest ilmajätmine, ettevõtete ajutine või lõplik sulgemine või ajutine või alaline ettevõtluskeeld. Komitee leiab, et ärakasutamise teel pakutavate teenuste teadliku kasutamise võiks siduda äriühingute kestlikkusalas hoolsuskohustust käsitleva direktiiviga, nii et vastutusele saaks võtta ka ettevõtjad, kes saavad kasu erinevatest ärakasutamise vormidest.

1.9. Komitee leiab, et direktiivis tuleks pöörata suuremat tähelepanu inimkaubanduse ohvritele, ning rõhutab, et liikmesriikidel on kohustus ohvrite abistada ja kaitsta ning tagada nende võimalikult suur sotsiaalne kaasatus. Lisaks inimkaubanduse ohvrite karistamise vältimise vajaduse kinnitamisele tuleks direktiiviga tugevdada mehhanisme ja vahendeid ohvrite, eriti haavatavatesse rühmadesse kuuluvate ohvrite abistamiseks ja toetamiseks.

1.10. Komitee kutsub komisjoni üles lisama direktiivi ettepanekusse vajaduse täita nõukogu direktiivi 2004/81/EÜ^(?) elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sisserändele on kaasa aidatud.

1.11. Komitee kordab, kui oluline on teha tööd inimkaubanduse tõkestamise nimel, rõhutades vajadust vähendada nõudlust igasuguste ärakasutamise vormide järele. Aruandes märgitakse, et nõudlus odava tööjõu või prostitutsiooni järele kasvab jätkuvalt, kuigi need käivad sageli käsikäes inimkaubandusega seotud süütegudega.

1.12. Komitee nõustub, et parandada on vaja andmete kogumist, aga täiustada tuleb ka vahendeid nende süütegude paremaks tuvastamiseks. Aruandes osutati ka sellele, et kahtlemata esineb arvukaid teatamata juhtumeid. Seda olukorda tuleb samuti käsitleda ja parandada liikmesriikide omavahelise ning nende ja Euroopa institutsioonide vahelise koordineerimise ja koostöö käigus.

1.13. Komitee leiab, et esitatud direktiivi ettepanekut tuleks kasutada selleks, et suurendada teadlikkust vajadusest tugevdada inimkaubandusevastast võitlust ja sellest paremini teavitada. Erinevat liiki ärakasutamisest tulenev õiguste rikkumine nõuab terviklikku ja mitmetahulist reageerimist, milles kodanikel on väga oluline roll võitluses karistamatuse ja nende kuritarvitamise vormide normaliseerimise vastu.

1.14. Komitee tuletab meelde, et inimkaubandust mõjutavad tegurid on järgmised: vaesuse suur levik naiste hulgas; meeste ja naiste erinev juurdepääs haridusele ja vahenditele; meditsiiniline ja tervisealane ebavõrdsus; soolise vägivalla levik kogu maailmas; üldisem sotsiaalne ebavõrdsus meeste ja naiste vahel.

1.15. Järgmisena on oluline ja vajalik, et liikmesriigid arendaksid täiendavaid riiklikke suunamismehhanisme, kaasates kodanikuühiskonna organisatsioone ohvrite tuvastamisse ja tugiteenuste osutamisse. Igas liikmesriigis võiks luua veel ühe vahendi: sõltumatu järelevalve- ja kindluse andmise asutuse, kuhu kuulub riiklik raportöör, kes teostab järelevalvet liikmesriigis inimkaubandusega võitlemiseks rakendatavate meetmete tõhususe üle, korraldab uuringuid ning suhtleb avaliku ja erasektori sidusrühmadega, kes selle nähtusega eri tasanditel tegelevad.

^(?) Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/81/EÜ elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sisserändele on kaasa aidatud (ELT L 261, 6.8.2004, lk 19).

2. Üldised märkused

2.1. Rahvusvahelisel tasandil esitas ÜRO 2000. aastal inimkaubanduse järgmise määratluse:

- „inimkaubandus“ on ärakasutamise eesmärgil isikute värbamine, transportimine, üleviimine, varjamine või vastuvõtmine, milleks kasutatakse ähvardusi, jõudu või muid sunnimeetodite vorme, inimröövi, kelmust, pettust, võimu või kaitsetu seisundi kuritarvitamist või teise isiku üle kontrolli omava isiku nõusoleku saavutamiseks raha või hüvitiste võtmist või andmist (ÜRO 2000. aasta inimkaubandust käsitleva protokoll artikkel 3);
- „ärakasutamisenä“ käsitatakse isiku kasutamist prostituudina või muid seksuaalse ärakasutamise vorme, sunniviisilist tööd või pealesunnitud teenuseid, orjust või muid samalaadseid tingimusi, sunnitööd või elundite eemaldamist.

2.2. Inimkaubandus on kohutav kuritegu ja inimeste põhiõiguste ränk rikkumine. Euroopa Liidu 2020. aasta julgeolekustrateegias osutatakse organiseeritud kuritegevuse rollile inimkaubanduses ja sellega seotud inimkaotustele.

2.3. 2011. aastal võeti vastu direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset (inimkaubandusevastane direktiiv). Selle direktiivi vastuvõtmine oli oluline samm normide ühtlustamisel liikmesriikide vahel. 2021. aastal võttis Euroopa Komisjon vastu inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025 ja märkis, et direktiivi rakendamist tuleks hinnata, et parandada selle elluviimist.

2.4. Komisjoni korraldatud hindamine hõlmab ajavahemikku direktiivi ülevõtmisest (2013. aasta aprill) kuni tänaseni (2022. aasta märts) ning selles on kasutatud Euroopa tasandil kogutud andmeid ning ekspertide ja eriasutustega peetud aruteludest saadud kvalitatiivset teavet.

2.5. Komisjoni sisehindamises tõdeti, et ohvrite tegelikku arvu on raske täpselt kindlaks teha, kuid see on kindlasti suurem ajavahemikul 2013–2022 kindlaks tehtud 55 314 juhust. Seksuaalne ärakasutamine on jätkuvalt kõige levinum ärakasutamise vorm inimkaubanduses – 2021. aastal teatatud juhtumitest 55,7 % –, aga töölase ärakasutamise osakaal suureneb, eriti sellistes sektorites nagu põllumajandus, ehitus ja hooldusteenused. Lapsed moodustavad 21 % kõigist ohvritest ning 75 % inimkaubanduse ohvritest on naised ja tüdrukud.

2.6. Hindamises ja aruandes märgitakse, et süüdistuste esitamise ja süüdimõistmiste tase on väga madal, mis võib aidata kaasa inimkaubitsejate karistamatuse tunde. Sotsiaalmeedia on avanud uusi võimalusi Euroopa Liidus tegutsevatele kuritegelikele võrgustikele, millest enamik on seotud inimkaubandusega. Ka sõda Ukrainas võib kaasa tuua inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse leviku suurenemise. Inimkaubandus on endiselt väikese riski ja suure kasumiga kuritegu.

2.7. Kuigi direktiiv aitas luua inimkaubandusevastaste õigusaktide ühise raamistikku, on see toonud esile ka raskused võitluses teatavate ärakasutamise vormide vastu, mida inimkaubanduse ja piiriüleste süütegude määratlus ei hõlma. Direktiivis määratakse kindlaks ka valdkonnad, kus tuleks parandada inimkaubitsejate tegevuse uurimist ja nende vastutusele võtmist, samuti vajadus parandada õiguskaitse ja kohtute suutlikkust, et tõhustada inimkaubandusjuhtumite finantsuurimisi.

2.8. Kuigi direktiivis keskendutakse ka kaitsele inimkaubanduse eest, on hindamises rõhutatud, et seda saab parandada, muu hulgas sellistes aspektides nagu ohvrite süüdistuse esitamata jätmine või nende kriminaliseerimata jätmine, ohvrite kaitse uurimis- ja kohtumenetluste vältel ning arvestamine ohvrite omaduste ja vajadustega abi osutamisel, eelkõige alaealiste ja haavatavate rühmade puhul. Probleemina tuvastati puudulik andmete kogumine ja töötlemine.

2.9. Hindamisel tunnustatakse direktiivi pöördelist tähtsust inimkaubandusevastases võitluses ELis. Samal ajal rõhutatatakse vajadust teha edusamme vahendite väljatöötamisel, et parandada inimkaubanduse ja inimkaubitsejate jälgimist, tõkestamist, neile süüdistuse esitamist ja nende vastutusele võtmist ning ohvrite abistamist.

2.10. Sellega seoses on komisjoni esitatud ettepaneku puhul tegu direktiivi muutmise ettepanekuga. Ettepaneku eesmärk on esitada meetmeid, millega parandada inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ELis ning ohvrite kaitset.

3. Ülevaade inimkaubandusevastasest direktiivist

3.1. Inimkaubandusevastase direktiivi eesmärk on inimkaubandust tõkestada ja selle vastu võidelda ning ohvreid kaitsta. Selleks on see üles ehitatud kolme tegevusvaldkonna ümber: i) inimkaubanduse kriminaliseerimine, uurimine ja selle eest vastutusele võtmine, sealhulgas süütegude, karistuste ja sanktsioonide kindlaksmääramine; ii) inimkaubanduse ohvrite abistamine, toetamine ja kaitse; iii) inimkaubanduse tõkestamine.

3.2. Komitee väljendab heameelt direktiivi muutmise ettepaneku üle, kuna nõustub vajadusega teha rohkem edusamme ja parandada inimkaubandusevastast võitlust ja ohvrite kaitset. Komitee nõustub, et inimkaubandusega seotud kuritegevus on muutunud üha suuremaks ohuks ja seda keerulisemas kontekstis kui 2011. aastal.

3.3. Komitee väljendab heameelt ärakasutamise eri vormide määratluse laiendamise üle ja kiidab aruannet neile eri vormidele viitamise eest. Kuigi seksuaalne ärakasutamine on endiselt kõige levinum inimkaubanduse vorm, millele järgneb tööalane ärakasutamine, on direktiiviga hõlmatud ka muud vormid (ärakasutamine kerjamiseks, kuritegelikuks tegevuseks või elundikaubanduseks), millest mõned on samuti viimastel aastatel kasvutrendis. On ilmnenud ka teisi vorme, mis ei sisaldu direktiivis, kuid mida saaks samuti käsitada inimkaubanduse vormina, nagu sundabielud, asendusemadus või ebaseaduslik lapsendamine. Komitee soovitaks lisada viite „eriti orjastavatele töötingimustele“ sarnaselt ELi tööandjate karistuste direktiiviga. Komitee leiab, et komisjonilt on vaja täpsemaid suuniseid kõigi nende võimalike vormide määratluste kohta, et tagada ühtsem kohaldamine liikmesriikides.

3.4. Komitee nõustub, et neid süütegusid tuleks käsitada mittetäieliku loeteluna, kuna kahjuks ilmnevad iga päev ärakasutamise uued aspektid. Komitee on seisukohal, et liikmesriigid peaksid inimkaubanduse küsimust just selliselt mõistma, andes tervikliku ülevaate ärakasutamise seotud aspektidest.

3.5. Komitee leiab, et soolist aspekti tuleks direktiivi sisus ja rakendamises tugevdada, kuna valdav enamik ohvritest on naised ja tüdrukud. Samuti tuleks tähelepanu pöörata konkreetsetele haavatavatele rühmadele, sealhulgas pagulastele, varjupaigataotlejatele ja isikutele, kes on dokumentideta või kellel on ebakindel elanikustaatus, aga ka haavatavatele olukordadele, mis võivad soodustada värbamist ja ärakasutamist kuritegelike võrgustike poolt. Komitee märgib, et inimkaubandust mõjutavad tegurid on järgmised: vaesuse suur levik naiste hulgas; meeste ja naiste erinev juurdepääs haridusele ja vahenditele; meditsiiniline ja tervisealane ebavõrdsus; soolise vägivalda levik kogu maailmas; üldisem sotsiaalne ebavõrdsus meeste ja naiste vahel.

3.6. Komitee väljendab heameelt sõnaselge viite üle inimkaubandusega seotud süütegude internetimõõtmele. Uute tehnoloogiate kasutamine on soodustanud inimkaubandusega seotud süütegusid, võimaldades ja hõlbustades suuremat juurdepääsu ohvritele ja nende ärakasutamist ning raskendades nendest süütegudest saadud tulu jälgimist. Sotsiaalmeedia on hõlbustanud ohvrite värbamist ja ärakasutamist ning lisandunud on uusi kuritegeliku ärakasutamise olukordi, nagu piltide, videote jms levitamine.

3.7. Komitee toetab komisjoni parema sanktsioonide süsteemi väljatöötamisel. Kuna hindamine näitas, et enamik liikmesriike ei ole vabatahtlikke karistusmeetmeid täielikult välja töötanud, tugevdab uus kohustuslik süsteem, milles eristatakse tavalisi ja raskendavatel asjaoludel toime pandud süütegusid, võitlust inimkaubandusega seotud süütegude vastu.

3.8. Komitee väljendab heameelt ka selle üle, et juriidilisi isikuid saab karistada sanktsioonidega, näiteks riiklike hüvitiste või abi saamisest ilmajätmine, ettevõtete ajutine või lõplik sulgemine või ajutine või alaline ettevõtluskeeld. Komitee leiab, et ärakasutamise teel pakutavate teenuste teadliku kasutamise võiks siduda äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust käsitleva direktiiviga, nii et vastutusele saaks võtta ka ettevõtjad, kes saavad kasu erinevatest ärakasutamise vormidest. Võrdlusaluseks võivad olla tööalase ärakasutamise seotud kogemused.

3.9. Komitee peab edasiminekukuks kavandatud muudatusettepanekut, millega kriminaliseeritakse ärakasutamise teel pakutavate teenuste või tegevuste kasutamine, mida tehakse teades, et teenust osutav või tegevust ellu viiv isik on inimkaubandusega seotud süüteo ohver (st ärakasutatute teenuste teadlik kasutamine), millest tulenevalt võivad liikmesriigid võtta rangemaid meetmeid. Komitee peab oluliseks, et liikmesriikidele pakutaks selle elluviimiseks suuremat toetust ja et

komisjoni ülevõtmisaruandes, mille ta esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule, hinnataks selle punkti mõju nii inimkaubanduse tõkestamisele kui ka selle eest vastutusele võtmisele, tagamaks, et sel puudub kahjulik mõju ohvritele ja haavatavatele rühmadele ning et see toob edusamme karistamatuse tunde vähendamisel nende kuritegude puhul.

3.10. Komitee peab asjakohaseks, et komisjon kohandaks õigus- ja karistusraamistikku internetikeskkonnaga. Sellega seoses on eriti positiivne, et direktiiv hõlmab varade arestimist ja konfiskeerimist kooskõlas Euroopa Liidu poolt selles osas kehtestatud õigusraamistikuga. Kuriteo täideviijatelt sissenõutud vara peaks olema võimalik kasutada ohvritele hüvitise maksmiseks ning ohvreid tuleks võlausaldajate järjestuses eelistada.

3.11. Komitee peab kiiduväärseks, et komisjon rõhutab vajadust parandada liikmesriikide vahel koostööd inimkaubandusega seotud süütegude puhul. Piiriülene koostöö on väga oluline ning seda saab parandada teabevahetuse ja ühismeetmete abil ning piiriüleste ohvritega tegelevate spetsialistide, eelkõige õiguskaitseasutuste koolitamise kaudu.

3.12. Järgmisena on oluline ja vajalik, et liikmesriigid arendaksid täiendavaid riiklikke suunamismehhanisme, kaasates kodanikuühiskonna organisatsioone ohvrite tuvastamise ja tugiteenuste osutamisse. Komitee leiab, et komisjon peaks toetama liikmesriike nende vahendite loomisel ja tugevdamisel ning neid saab koordineerida Euroopa tasandil, et parandada inimkaubanduse ohvrite eest hoolitsemist ja nende kaitset. Euroopa suunamisvahendi väljatöötamisel on vaja edasiminekut, et tõhusamalt ühtlustada ohvrite eest hoolitsemist ja nende abistamist ning ohvriabi süsteemi väljakujundamist. Igas liikmesriigis võiks luua veel ühe vahendi: sõltumatu järelevalve- ja kindluse andmise asutuse, kuhu kuulub riiklik raportöör, kes teostab järelevalvet liikmesriigis inimkaubandusega võitlemiseks rakendatavate sekkumismeetmete tõhususe üle, korraldab uuringuid ning suhtleb avaliku ja erasektori sidusrühmadega, kes selle nähtusega eri tasanditel tegelevad.

3.13. Komitee leiab, et direktiivis tuleks pöörata suuremat tähelepanu inimkaubanduse ohvritele, ning rõhutab, et liikmesriikidel on kohustus ohvreid abistada ja kaitsta ning tagada nende võimalikult suur sotsiaalne kaasatus. Lisaks inimkaubanduse ohvrite karistamise vältimise vajaduse kinnitamisele tuleks direktiiviga tugevdada mehhanisme ja vahendeid ohvrite, eriti haavatavatesse rühmadesse kuuluvate ohvrite, näiteks alaealiste, vähemuste, pagulaste ja dokumentideta rändajate abistamiseks ja toetamiseks. Samuti peaks komisjon uurima ja veelgi tugevdama ohvritele kahju hüvitamise vahendeid ja ennetustegevust, sealhulgas ohutuid teavitamise ja kaebuste esitamise mehhanisme ning hüvitusfonde.

3.14. Sihtriiki integreerimine toimub inimkaubanduse ohvritele isikupärastatud abi, teabe, koolituse ja mõjuvõimu suurendamise projektide kaudu. Need võivad olla vastuvõtmine konkreetsetes kaitstud struktuurides; elamisloa kohustuslik väljaandmine kui inimkaubandusest väljumise vältimatu eeltingimus; abi, teave ja tervishoid; psühholoogiline tugi ja kultuurivahendus; sotsiaalne ja õigusteave ja nõustamine; keele- ja kirjaoskuse kursused; oskused ja teadmised; kutsenõustamine ja -koolitus; tööturule integreerimine.

3.15. Direktiivis ei käsitleta muudatusi ohvrite õiguste kaitse või inimkaubanduse ohvrite abistamise ja toetamise õigusaktides. Selles valdkonnas on veel palju arenguruumi. Komitee tuletab meelde, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2012/29/EL, ⁽³⁾ millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded, käsitletakse muu hulgas teatavate inimkaubanduse, seksuaalse kuritarvitamise, seksuaalse ärakasutamise ja lapsporno ohvrite kategooriate erivajadusi.

3.16. Komitee kutsub komisjoni üles lisama direktiivi muutmise ettepanekusse vajaduse täita direktiivi 2004/81/EÜ.

3.17. Ohvri koostööd tuleks käsitleda kui tema soovi ühineda individuaalse sotsiaalse integratsiooni ja ärakasutamisest väljumise projektiga. Elamisloa ei saa anda ainult neile, kes otsustavad õigusasutustega koostööd teha, sest inimkaubanduse alternatiivid, st juurdepääs kohalikele ja piirkondlikele teenustele, mis õpetavad oskusi ja suurendavad mõjuvõimu, nõuavad paratamatult elamisloa väljastamist.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK (ELT L 315, 14.11.2012, lk 57).

3.18. Ohvritele on inimkaubitsejate vastu tunnistuste andmine vastumeelne. Sageli elavad nad alalise väljapressimise olukorras ning nende ütlused sunnivad neid riskima enda ja oma perekonna eluga. Sellega seoses tuleb meenutada, et inimkaubanduse ohvri nõustumine ärakasutamisega ei oma tähtsust (ÜRO 2000. aasta inimkaubandust käsitleva protokolliga artikli 3 punkt b).

3.19. Samuti kutsub komitee komisjoni üles tegema edusamme oma väljaandes „Inimkaubanduse ohvrite õigused ELis“⁽⁴⁾ esitatud soovituste rakendamisel, et liikmesriigid annaksid inimkaubanduse ohvritele alati elamisloa järgmistel juhtudel:

- kui ohvri kohalolu on uurimise või kohtumenetluse huvides vajalik;
- kui ohver on näidanud üles selget kavatsust teha koostööd;
- kui ohver on katkestanud kõik suhted inimkaubandusega seotud süüteo toimepanija(te)ga;
- kui ohver ei ohusta avalikku korda või julgeolekut.

Komitee kutsub liikmesriike ka üles kasutama agaramalt võimalust anda ohvritele elamisloa humanitaarsetel kaalutlustel või isiklikel põhjustel, isegi kui eespool nimetatud tingimused ei ole täidetud.

3.20. Komitee kordab, kui oluline on teha tööd inimkaubanduse tõkestamise nimel, rõhutades vajadust vähendada nõudlust igasuguste ärakasutamise vormide järele. Nõudlus odava tööjõu ja prostitutsiooni järele kasvab jätkuvalt, kuigi need käivad sageli käsikäes inimkaubandusega seotud süütegudega.

3.21. Komitee leiab, et tuleks tugevdada mitmeid meetmeid, mille eesmärk on parandada teavitamist ja teadlikkust nendest küsimustest, sealhulgas kaaluda uusi kommunikatsioonivahendeid, koolitusi, haridusprogramme ja teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, et tugevdada inimkaubandusevastast võitlust kõigis liikmesriikides.

3.22. Komitee nõustub, et parandada on vaja andmete kogumist, aga ka vahendeid nende kuritegude paremaks tuvastamiseks. Kahtlemata esineb arvukaid teatamata juhtumeid. Seda olukorda tuleb käsitleda ja parandada liikmesriikide omavahelise ning nende ja ELi institutsioonide vahelise koordineerimise ja koostöö käigus. Ettepanek koostada igal aastal statistiline aruanne inimkaubanduse kohta võib aidata saada paremaid andmeid, parandada meetmeid ja ka suurendada üldsuse teadlikkust nendest süütegudest.

3.23. Komitee väljendab heameelt ka selle üle, et komisjon sätestab vajaduse esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule aastaaruande liikmesriikide töö kohta inimkaubandusevastaste meetmete valdkonnas, tuues esile meetmete rakendamise ja nende mõju.

3.24. Komitee leiab, et esitatud direktiivi muutmise ettepanekut tuleks kasutada selleks, et suurendada teadlikkust vajadusest tugevdada inimkaubandusevastast võitlust ja sellest paremini teavitada. Erinevat liiki ärakasutamisest tulenev õiguste rikkumine nõuab terviklikku ja mitmetahulist reageerimist, milles kodanikel on väga oluline roll võitluses karistamatuse ja nende kuritarvitamise vormide normaliseerimise vastu.

Brüssel, 27. aprill 2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Oliver RÖPKE

⁽⁴⁾ „Inimkaubanduse ohvrite õigused ELis“.